

MEGALAKUL A MAGYAR KÓRUS KIADÓVÁLLALAT

Kodály zeneszerzés szakos osztályában tizenhárman végeztek. Közülük négyen – Ádám Jenő, Bárdos Lajos, Kerényi György és Kertész Gyula – tanárként és karvezetőként kezdte meg a pályáját. Állandó gondjuk volt, hogy mit tanítsanak, nem volt kinyomtatott, színvonalas énekkari irodalom, ami megfelelt volna igényeiknek. A semmiből kellett indulniuk. Ezért bújták a könyvtárakat, régi mesterek igényes munkái után kutatva. Ha valami jót találtak, kimásolták. Nagy ritkán, ha tehették, próbáltak külföldről is megfelelő anyaghoz jutni. Mint fiatal zeneszerzők, komponálgattak is műveket énekkaraik számára. Ezeket egymás között cserélgették, de ez a kör tovább is bővült, sokszor az előadást meghallgatta más karvezető kolléga is, aki szintén elkérte az új kórusművet. A kották másolatása kínkeserves munka volt, sok időt igényelt, és sok hiba is becsúszott a másolás folyamán.

1925–1930 között így is sok anyag gyűlt össze elsősorban régi mesterek műveiből, de a fiatal zeneszerzők szerzeményeiből is. 1929-ben Bárdos Kertész Gyulával elment a Szervita téren működő Rózsavölgyi Kiadóhoz, és kiadásra ajánlotta a kipróbált és jól bevált munkákat tartalmazó gyűjteményt. Ott teljesen leforrázták őket, mondván: „Mit tetszik gondolni, kinek kell ez?” Az elutasítás nagyon letörte a lelkes fiatal karnagyokat, csüggedve bandukoltak hazafelé, amikor egyszer csak megszólalt Kertész Gyula: „Ha a Rózsavölgyi el tud menni a nyomdába, mi is el tudunk menni!” Így is történt. Igen kockázatos volt a vállalkozás, de remélték, hogy a kollégák meg fogják venni a kottákat, amelyekhez így mégis könnyebben juthatnak, mint ha mindezt le kellene másolni. Ráadásul így kevesebb lesz a másolás során keletkezett hiba.

Ezen felbuzdulva készült el az első kis füzet egy tucatnyi kipróbált, könnyű karművel. Arra számítottak, hogy amit maguk kipróbáltak és jól énekelhetőnek találtak, a közönség szívesen fogadott, másoknak is be fog válni. Gondolták, hogy ez a segítség különösen vidéken jön majd jól, ahol sokkal nehezebb forrásanyagot találni. S miért kellene mindenkinek külön-külön keresgélnie, ha készen kaphat jól bevált anyagot. A füzetnek végül olyan sikere támadt, hogy felmerült az ötlet: ezt folytatni kellene. A kérdés csak az volt, hogyan?

A Magyar Kórus Kiadóvállalat megalakulásának történetét így meséli Bárdos Lajos: „1930 nyarán – emlékszem pontosan augusztus 20-án, Szent István nap délutánján Kertész Gyulával egy városmajori padon ültünk, mikor neki az az ötlete támadt: mi lenne, ha ezt rendszeres, előfizetési szolgáltatással oldanánk meg, egy negyedévenként megjelenő kottás folyóirattal, amelyben beszámoló, magyarázó cikkek mellett kottamelléklet is volna? Körlevelet akartunk nyomtatni, hogy előfizetőket gyűjtsünk. Ötezer példány kellett volna, csak az volt a probléma, hogy ez 64 pengőbe került. Hogy hozzuk össze a 64 pengőt? Kezdő, óradíjas tanárok! Fejenként összekuporgattuk a 16 pengőnk, és kinyomtattuk a körlevelet. Akkoriban a posta vállalta, hogy minden faluba elviszi a tanítónak, közelebbi címzés nélkül. Bámulatos volt az érdeklődés, özönlöttek a válaszok, pedig még a nevünket sem ismerték, csak azt ígértük, hogy jól bevált karműveket fogunk küldeni rendszeresen, negyedévenként, régi klasszikusokat és új magyarokat. 64 oldal kottáért 6 pengőt kértünk egy évre: azt hiszem, ma drágább egy kicsit... Ebből lehetett kinyomtatni a *Magyar Kórus* első számát 1931 tavaszán. Az is Kertész kitűnő gondolata volt: nem 800 példányban, ahány előfizetés érkezett, hanem megint 5000 példányban. És a posta újból elvitte minden faluba, szaporodott az előfizetők száma. Megindulhatott a folyóirat.

A Magyar Kórus Kiadóban (Kertész Gyula, Huber Frigyes és Bárdos Lajos)

Először nem gondoltunk szövegre, csak 16 oldalas kis kottafüzetre, címlapra, tartalomjegyzékkel. Aztán számról-számra alakult ki, hogy rövid ismertetés, karvezetői tanácsadás is kapcsolódott a kottarészhez; később kis hangverseny beszámolók is. A szövegrész így fejlődött ki. A végén már 32 oldal volt a szöveg, mert a gyorsan föllendülő kóruséletben volt miről írni. A cél a tanítás, tapasztalatátadás, buzdítás volt, de helyet kapott benne minden, ami összefüggött az anyaggal.”¹⁶

Kezdetben csak egyházi karirodalom kiadásával foglalkoztak, de munkájukat hamar kiterjesztették mindarra, ami a hazai énekkari életben aktuális volt vagy azzá szeretnék volna tenni. Hiszen közülük többen iskolában is tanítottak, és oda is kellettek a jól énekelhető anyagok és a hasznos tapasztalatok, tanácsok. Ez nem csak az ő esetükben volt így, a legtöbben, akik vasárnap a templomban énekkart vezettek, hétköznap az iskolában tanítottak vagy a polgári életben volt valamilyen felnőttékből álló énekkaruk. Igény volt bőven. A kiadványok köre és célközönsége folyamatosan bővült.

Magyar Kórus folyóiratok

Már 1931-ben megjelentettek a folyóirattól független, kis gyermekkari füzeteket, kánonokat, népdalfeldolgozásokat. Az egyházi és a világi vonal egymás mellett párhuzamosan működött. Néha nehéz is volt a két csoportot elválasztani egymástól. Gondoljunk csak Kodály *Pünkösdlőjére*, az milyen mű, világi-e vagy egyházi? Az iskolák számára készült kiadványok iránti

16 Mátyás János: *Hány színe van az életnek? – Beszélgetések Bárdos Lajossal*, Ikon Kiadó, pp. 15-16.

igény annyira fokozódott, és mondanivaló is volt bőven, ezért 1934-től *Énekszó* címmel egy testvérnapot indítottak. Ez kifejezetten az iskolai kérdésekkel, iskolaanyaggal foglalkozott, a folyóirathoz ugyanúgy tartozott kottamelléklet. Tartalmazta a tanítók beszámolóit, közölt javaslatokat, tanácsokat. A legtöbb előfizető mind a két lapot járatta. Később a hangszertanítók is felfigyeltek az új lehetőségekre, kérésükre elkezdtek számukra is kiadni zongoradarabokat, furulyára, fuvolára, iskolai gyermekhangszerek együttesére írt műveket. Minden fejlődött, ami a közösségi muzsikálást szolgálta énekes vagy hangszeres alapon.

A harmadik lap, az *Éneklő Ifjúság* lap volt, (ami az Éneklő Ifjúság mozgalmat szolgálta – erről később részletesebben is szólunk). A negyedik kiadvány a zenetudományi kérdéseket tárgyaló *Zenei szemle*, amelyet egy ötödik, a *Zenepedagógia* lap követett. Ezt a zeneiskoláknak és a hangszeres oktatás kérdéseinek szánták. Így kapcsolódtak be a zenei élet egyre több területéről az érdeklődők az olvasók és a szerzőtársak körébe.

A Magyar Kórus Kiadóvállalat küldetési feladatot vállalt, és azt minden várakozást felülmúlóan teljesítette is. Folyamatosan bővült azon kortárs és régi zeneszerzők listája, akiknek műveit a kiadó közölte, ismertté tette. A kiadó kezdettől fogva az ökumené szellemében dolgozott, nemcsak a katolikus egyházat, hanem a protestáns egyházakat is ellátta méltó zenei anyagokkal. Éppen úgy kiadta Bach műveit, mint Palestrina munkáit. Az igaz, hogy arányaiban kevesebb protestáns mű jelent meg, mint katolikus, de ezt már az a tény is magyarázta, hogy a protestáns énekkari irodalom mennyiségileg talán szerényebb, mint a Josquin–Lasso–Palestrina-féle hatalmas anyag.

Az *Adventtől adventig* című 96 oldal terjedelmű gyűjtemény kifejezetten a protestáns karok számára készült. Nem azt keresték, ami elválaszt, hanem azt, ami összekapcsol. S ilyen például Bach, akinek műveit mindig is énekeltek a katolikus templomokban, vagy Palestrina, akit viszont a protestánsok kedveltek.

A Magyar Kórus fórumot nyújtott a kortárs magyar zeneszerzők számára, amivel természetesen éltek a kiadó munkatársai (köztük Ádám, Bárdos, Kerényi és Kertész) is. Újabb művek írására ösztönözte őket, de egyben lehetővé tette munkáik gyorsabb ismertté válását is. Bármely szerző számára nagy lehetőséget jelentett, hogy egy-két hét alatt megjelenhetett legújabb munkája. Ez nagyon inspirálóan hatott. A szerző kollégák egyre-másra mentek e nagyon rugalmas és jól szervezeten működő kiadóhoz, amelyik sokkal

gyorsabb átfutási időt ígért – s azt be is tartotta –, mint a nagy kiadók. Ők ráadásul mindig biztosra akartak menni, nem mertek vállalkozni az új, még ismeretlen szerzők munkáinak kiadására. A fiatal szerzők egész hada kereszte a kapcsolatot a Magyar Kórus Kiadóvállalattal, köztük Farkas Ferenc, Veress Sándor, Vásárhelyi Zoltán, Péter József, Járdányi Pál, Maros Rudolf. A kórusművek sikere olyan zeneszerzőket is inspirált ilyen művek írására, akik korábban nem érdeklődtek a vokális zene iránt. Láthatták, hogy ez is virágzó ága a zenének, amely ugyanúgy hozzátartozik a muzsika teljességéhez, mint a vonósnégyesek vagy a fúvósötösök. Közéjük tartozott például Kadosa Pál.

Az, hogy milyen szempontok szerint jelentessék meg a műveket, több tényezőtől is függött. Erről Bárdos így beszélt: „Kétfelől jött össze az anyag. Voltak külső események, amelyeket nyomon követtünk, mint 1936-ban a Liszt emlékévk, amikor erőteljesen törekedtünk Liszt művek kiadására; ilyen esetekben tehát belülről, a szerkesztőség felől indult el valami. De általában mindig annyi kiadnivalót hoztak a kollégák, hogy nem volt gondunk. Nem volt különösebb irányelv: jó muzsikát akartunk adni, és azt egyre többen hozták. Az igazi öröm és dicsőség, a legfelsőbb fémjelzés aztán az volt, amikor legnagyobb mestereink, Kodály és Bartók is a Magyar Kórusra bízta karműveik megjelentetését. Bizalommal voltak a vállalathoz, mert tudták, hogy így a legutolsó kis, tanyai iskolához is el fognak jutni a művek. Mi ugyanis a lapokon keresztül propagáltuk ezeket, és nem sajnáltuk az utaztatást sem. Később hanglemezekkel is alátámasztottuk ezt, hogy a kórusok mintaelőadást kaphassanak az ismeretlenebb, új stílusból.”¹⁷

A kiadó koncepciója tehát alapvetően az volt, hogy a jó zenét minél többekhez juttassa el. Ez egybeesett Kodály zenei népművelési elgondolásával – legyen a zene mindenkié! Már csak ezért is, a Magyar Kórus megkereste a mestert. Erről Bárdos ezt mondta: „1935-ben egy kis kórusgyűjtemény jelent meg egyneműkarok részére: *Magyar Cantuale*, egyházi anyag. (Sok felekezeti iskola volt, és általában elég jó énekkarok, amelyek örömmel fogadták az új szellemű énekelnivalót, legyen az egy kis Palestrina tricinium vagy egy akkor modernnek számító új magyar mű.) Ennek a részére kért Kertész nagy merészen Kodálytól egy Ave Mariát azzal, hogy az apácák mindenféle elavult, német Ave Mariákat énekelnek. Kodály harmadnapra küldte híres *Ave Mariajának* kéziratát, tehát azonnal megírta. Attól kezdve ő kínálta fel a

17 Mátyás János: *Hány színe van az életnek? – Beszélgetések Bárdos Lajossal*, Ikon Kiadó, p. 18.

műveket, nem kellett kapacitálni. Nem is mertük volna. A lapot tiszteletpéldánként megküldtük neki, és ő látta – mindent látott, tudott, áttekintett –, hogy mit jelent, ha Nyírcsaholytól Murakeresztúrig mindenhova eljutnak a kották.”¹⁸

Később Bartók is bekapcsolódott a szerzők táborába. Igaz, amikor a kiadó először megkereste, szerényen elhárította a felkérést. Azután még sokáig elzárkózott a lehetőségtől, hogy műveit a Magyar Kórus Kiadóvállalat jelentesse meg. (Ezt egyébként más kiadóval kiépített elkötelező kapcsolata is magyarázta.) Végül Kertész Gyula többszöri megkeresése során finom célzásokat tett arra, hogy a kiadónál megjelent Kodály kórusok milyen ismertté tették a Mester nevét az egész országban. Ugyanígy járhatna Bartók is, az egyszerű falusi iskoláktól a legjobb énekkarokig énekelhetnének Bartók műveket. Akkor írta meg Bartók 27, illetve a férjével (*Elmúlt idők*ből) együtt 28 egynemű karát.

A kiadó sikerét nem kis mértékben rugalmasságának, gyorsaságának, személyes kapcsolatokra épülő kereskedelmi koncepciójának köszönhette. Ez nagyon eltért az akkor Magyarországon általános szemlélettől és gyakorlattól. Céljuk nem a nyerészkedés, hanem egy terület életre keltése, mozgásba hozása. Megbecsülték a jól szervezett kereskedelmi tevékenység fontosságát, és azon voltak, hogy a gépezet minél inkább olajozottan működjön. E területen Kertész Gyuláé volt a vezető szerep, ő azonban nagyon számított Bárdos tapasztalatára, meglátásaira, empátikus szemléletére.

Üzleti elképzeléseik egyáltalán nem a gyors meggazdagodásra épültek. Pont ellenkezőleg, hatod-nyolcadrészt olyan olcsón adták a kottákat, mint a nagy kiadók. 8 fillérért lehetett egy kottát megkapni. Az eladási árat úgy kalkulálták, hogy az előállítási árhoz 40 %-ot tettek hozzá, ebből 20 %-ot kapott a szerző, 20 % pedig a vállalaté volt, ebből fedezték a rezsit, az ügyvitelt és kaptak szerény alapot a vállalkozás továbbfejlesztéséhez. A szerző 20 %-át úgy kezelték, hogy ismeretlen fiatal szerző az első, kis példányszámú kiadás után először 10 %-ot kapott. Ha a mű bevált, és újabb kiadást élt meg, akkor már 15 % volt a szerzői honorárium, a harmadik kiadásnál már 20 %-ot kapott, a negyedik kiadástól kezdve pedig 25 %-ot. Ez pont fordítottja volt az általános gyakorlatnak, amikor minden további kiadásnál egyre kevesebb jutott a szerzőnek – mondván, az utánnyomás esetén már a szerzőnek nincs dolga a művével.

18 Mátyás János: *Hány színe van az életnek? – Beszélgetések Bárdos Lajossal*, Ikon Kiadó, pp. 18-19.

A Magyar Kórus Kiadóvállalat a jó művek szerzőit a siker arányában még jobban honorálta. Kivételt csak Bartók és Kodály jelentett, nekik mindig a 40 %-ot odaadták, mert büszkéek voltak rájuk, arra, hogy a nevüket adták, és ők terjeszthették nagyszerű zenéjüket. Nagy érzés volt számukra tudni, hogy az ő munkájuk eredményeként is szólalhattak meg e nagy mesterek művei az ország legeldugottabb falvaiban is.

A kiadónál nagy belső harmóniában folyt a munka, mindenki abban jeleskedett, amihez a leginkább értett. Kertész volt a szervező, a technikai ötletadó, a végrehajtó. Ő mondta viccesen magáról, hogy „hát igen, zeneszerzőből zeneszervezővé váltam”. Kerényi volt az *Énekszó*, majd később az *Éneklő Ifjúság* szerkesztője. Zeneszerzői tevékenysége mellett mint kitűnő műfordító, költő és cikkíró nagyon sokoldalúan kapcsolódott a kiadói munkába. (Mint szövegírónak később nagyon sokat kellett hadakoznia is a háborús időkben. Nagyon bátor és elvhű maradt azokban a nehéz napokban is.)

Bárdos mindig kollégái érdemeit kiemelve beszélt a kiadói munkáról, szerényen elhallgatva, hogy azért ő volt az, aki az egészet összefogta, átlátta és irányította. Fáradhatatlanul dolgozott, járta az országot, segített a művek és a kiadványok ismertté tételében, hangversenyeken vezényelt. Gyakran az előadásra kerülő műveket röviden be is mutatta, ilyenkor hallgatói élvezheték rövid, lényegre törő, képszerű leírásait.

A kiadó fokozatosan épült ki és növekedett. Kezdetben Bárdos zongorája tetején volt a „szerkesztőség”, ott rendezgették, válogatták szét a kéziratokat. Később Kertészék lakásának egyik szobája lett az iroda, s majd végül 1935-ben tudtak egy teljes lakást kibérelni az iroda céljára. Ez a Fery Oszkár utcában, a mai Kiss János altábornagy utcában található. (Ma a ház falán emléktábla utal a dicsőséges múltára.) A háromszobás lakás konyhájában volt a „csomagoló szakosztály”, ahol János volt a csomagoló mester, aki nagy gonddal állította össze az elküldendő pakkokat. Négy irodai alkalmazott dolgozott, ők intézték a pénztárt, a számlákat, a kották kiadását stb. A „főemberek” Ádám Jenő visszavonulása után Bárdos, Kerényi és Kertész voltak – lényegében ők vitték a vállukon az egész vállalkozást. Volt még egy negyedik személy, Huber Frigyes tanár, aki szombatonként dolgozott a szerkesztőségben és a szövegek gondozásával foglalkozott.

Mindenki csinálta a maga feladatát, nem kellett munkaköri leírások és egyéb adminisztratív intézkedések. A kiadó nagyon eredményesen dolgozott, a kívülről nem is gondolták, hogy ilyen kis létszámú gárda áll a rengeteg kiadvány és terjesztési feladat mögött.

Működése során az öt folyóirat mellett körülbelül 2500 mű kottáját adta ki a Magyar Kórus Kiadóvállalat, amely sok gyűjteményt, kórusantológiát is megjelentetett. Ezeket *Éneklő Magyarország* címen sorozattá fejlesztették. Közülük az első Nádasdy Kálmán *Társas énekek* című háromszólamú férfikari gyűjteménye volt. Azért is kezdték a férfikarokkal, mert ott volt a legnagyobb a hiány, és ott élt leginkább, mélyen begyökerezve az értéktelen Liedertafel stílus. Ebben a sorozatban jelentették meg később a Bartók és Kodály köteteket is. Az *Erdélytől Felvidékig* népdalletétek voltak vegyeskarra a magyar népdal egész területéről; az *Adventtől adventig* protestáns nagymesterek műveit tartalmazta. Kerényi kiváló gyűjteménye volt a *Nyugati kórusok*, Forrai először *Fallalla* címen két tucat régi madrigált adott ki, majd az *Ezer év kórusa* következett. A *Madrigálok könyve* Raics István szerkesztésében az egyneműkaroknak, a *Hajnalcsillag* a férfikaroknak készült.¹⁹

Ebben a sorozatban jelent meg a *Magyar Cantuale* és a *Harmonia Sacra* is. Ezek úgy készültek, hogy előbb az egyes művek jelentek meg, és a leginkább beváltakból állították össze a köteteket. Tehát nem először a gyűjtemény, majd utána a különlenyomatok. Bárdos mindig vallotta, hogy nem lehet az asztal mellett, előzetes kipróbálás nélkül biztosan sikeres, elfogadott összeállításokat készíteni. Saját tapasztalatából tudta, hogy ha kimásolt húsz Lasso madrigált, abból rejtélyes módon pár nagyon népszerű lett, mások meg egyáltalán nem. Miért? Pedig ugyanattól a szerzőtől származnak, ugyanabban a stílusban készültek. Ezért tartotta fontosnak, hogy az összeállítások szerkesztését előzze meg a gyakorlati próba.

Magyar Cantuale

Harmonia Sacra

19 Mátyás János: *Hány színe van az életnek?* – Beszélgetések Bárdos Lajossal, Ikon Kiadó, p. 21.

A Magyar Kórus Kiadóvállalat egyik legnagyobb érdeme és erőssége éppen a gyakorlattal, a karvezetőkkel való szoros kapcsolat volt. Meghallgatták, sőt kérték a karvezetők véleményét, és azt felhasználták az összeállítások készítésénél is. Volt egy állandó gárda a kiadó körül, akik nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a kiadványok, folyóiratok mindig színvonalas tartalommal, iránymutató közlendővel jelenjenek meg.

Az iskolai zenében Rajeczky Benjamin volt az egyik legaktívabb szerző. Kerényivel szerkesztett énektanítási módszerkönyve a legelsőek közé tartozott ezen a fontos területen. Az iskolai hangszeres együttesek számára korábban alig lehetett jó muzsikát találni. E téren Gárdonyi Zoltán segítette hatáson a kiadó munkáját egyrészt saját kitűnő kompozícióival, másrészt irodalomkereséssel, sok tanácsadással. A népdalanyagban többek között Pongrácz Zoltánnak köszönhetek sokat, aki a Csallóközben – érdekes néprajzi területen – gyűjtött jóízű, korábban ismeretlen dallamokat, és ezeket átadta a gyűjtemények vagy a feldolgozások számára.

Bárdos hálával gondolt vissza a műfordítókra is, akik a régi és a modern művek szövegeit olyan nagyszerűen tették át kortárs magyarra, amire korábban a hazai zenei életben nemigen volt példa. A műfordítók sorát Nádasdy Kálmánnal kell kezdeni, aki a *Társas énekekben* és más kiadványai által – Kerényi Györggyel együtt – e kiváló műfordítói iskolát megteremtette. Náluk és követőik szövegeiben a magyar nyelv az idegen dallammal teljesen összeolvadtan, ritmikai, hangsúlyozási és kifejezésbeli egységben áll, mint ha együtt született volna azzal. Ez a műfordítói gárda az idők folyamán nagyon ki is terebélyesedett. Közéjük tartozott Raics István, Jankovich Ferenc, Szabó Miklós – aki operaénekes volt, és kiváló madrigálfordításokat is készített –, majd dr. Vargha Károly, Lukin László és még többen. (Bárdos hiányolta, hogy a műveknél csak a zeneköltő, a komponista nevét említik, s a szövegköltőét nem. Szerinte a szöveg írója a zeneszerző egyenrangú partnere. Példaként említette Marenzio *A hajnal* című madrigálját, amelyet Kerényi György szövegével énekel száz meg száz magyar kórus. Ha nem készült volna el a magyar nyelvű szöveg, biztosan sokkal kevesebb kórus tűzné műsorára. Szószólója volt a szövegírók és a műfordítók méltó megbecsülésének.)

A magyar zenetudománnyal elsősorban a Magyar Kórus kiadásában megjelenő *Zenei szemle* foglalkozott, de értékes tanulmányok jelentek meg az *Énekszó* és a *Magyar Kórus* kiadványokban is. Bartha Dénes volt az egyik első, aki felfigyelt a kiadóra, és lehetőséget látott náluk elméleti írásai megjelentetésére. Egy zenetudományi lap önmagában nem lehet gazdaságos,

nem hozhatja be még a ráfordítást sem, nem hogy nyereséget termeljen. Itt jelentett sokat a Magyar Kórus Kiadóvállalat igen széles horizontja. A nyereséges vállalkozások mellett elbírt, hogy kiadjon egy „szellemi luxust” jelentő zenetudományi lapot, a *Zenei szemlét* is. Ebben jelentek meg Lendvai Ernő első, világra szóló Bartók elemzései. A folyóiratba írt Szabolcsi Bence, Tóth Aladár is. Bartha Dénes és Szabolcsi Bence együtt szerkesztették a *Zenei Szemlét*. Kár, hogy ez a folyóirat későn, már a háború éveiben indult, így hatóköre nem bővíthetett túl szélesre. De publikálási lehetőséget jelentett azok számára, akik a zenetudománnyal foglalkoztak, és lehetőséget adott a téma iránt érdeklődő olvasóknak.

A kiadó zenei könyveket is megjelentetett. Kiadták és terjesztették Bartók *Népzenénk és a szomszéd népek zenéje* című munkáját és a *Miért és hogyan gyűjtsünk népzenét?* című könyvét, a Kodállal együtt szerkesztett *Erdélyi népdalokat*, Kodály *A magyar népzene* című kötetét, Szabolcsi Bence *A zene története* és *A magyar zenetörténet kézikönyve* című művét, és megjelentették Molnár Antal több írását.

Magyar Kórus kiadványok

Később a Magyar Kórus Kiadóvállalat hanglemezeket is készített. A felvételekkel mintát adott a karvezetőknek a művek bemutatásához. Az első ilyen hanglemezükhöz Kodály *Székely keservese* – amelyet a Lónyai utcai Református Gimnáziumnak írt és ajánlott – és hat székely népdal volt, amelyeket a marosvásárhelyi gimnázium diákjai mutattak be Nagy István vezényletével. Idővel körülbelül 25 ilyen felvétel készült, amelyeket azután a lapok hátoldalán hirdettek meg. Kezdetben a lemezek elkészítése nem okozott

különös gondot, abban az időben több olyan lemezcég is működött, amelyek a stúdiófelvételek alapján készítettek lemezeket. Ez a kezdeményezés messzire már nem juthatott, mert már a háború első éveire esett. Az anyaghiány és más nehézségek miatt a lemezkiadás és terjesztés nem tudott kellően kibontakozni. (Sajnos a törzspéldányok a háború áldozatául estek.)²⁰

Kiadványaik olyan maradandó értéket képviselnek, amelyekhez ma is szívesen fordulnak a szakemberek és az érdeklődők. A Magyar Kórus Kiadóvállalat jelentős hatással volt a hazai zenei életre és segítette, hogy egy új szakasz kezdődjön a magyar zenei fejlődésben. Itt elsősorban a viruló énekkari mozgalomra gondolunk, amelynek egyik legfőbb szervezője a kiadóvállalat volt. Amikor Bárdost 1984-ben megkérdezték, hogy mit jelentett számára, hogy a kiadó vezetője volt, így válaszolt: „Egyrészt azt a lehetőséget, hogy a kompozíciókat hetek alatt ki lehetett adni, s ezt – különösen eleinte – a nagy, hivatásos kiadóknál alig lehetett volna elérni. Másrészt viszont azt jelentette, hogy rengeteg időt kötött le a szerkesztés, a művek kiválogatása, utazgatás és tanítás, a tanfolyamok, alkalmi előadások és vezénylések az ország minden részében. De ha az embernek valami a szívügye, nem fárad el benne. Mi is hobby-szerűen csináltuk, hogy lassan-lassan kiszorítsuk az avult, értéktelen irodalmat valami jobbal: a régi nagy mestereknek és a mai magyaroknak a hangjával.”

A Magyar Kórus Kiadóvállalat működésének jelentőségéről így nyilatkozott: „Szerénytelenség lenne, ha mi beszelnénk erről, de nem mi, hanem a legtekintélyesebb kollégák mondták ki, hogy a Magyar Kórus Kiadóvállalat működése szinte választóvonalat jelentett. Azt hiszem, objektíven megállapítható, hogy – ha bizonyos szűkebb területen is – valami lényegesen megváltozott. Iskolák és énekkarok százai, zeneiskolák és hangszeres együttesek bármikor, bármilyen mennyiségben juthattak hozzá a réginél sokkal értékesebb anyaghoz, és ez munkájukat nagymértékben befolyásolta. Erre másként nem lett volna mód, mert a hivatalos kiadók nem láttak ebben fantáziát. Akkoriban, a fölrázás idejében nagy jelentősége volt, hogy a gyatra Liedertafel és operettátírat stílusból átemeljük Palestrinára, Bachra és a nagy magyar mesterekre az énekkarokat. Nem tudom, ez bekövetkezett-e volna az egész országot behálózó agitálás és propaganda, a folyóiratok cikkei, hirdetései, az előadások, hangversenyek, hanglemezek nélkül? Merjük állítani, hogy a nagy régi mesterek és Kodály, Bartók művei nem jutottak volna el

20 Bárdos Lajos: *Tíz újabb írás 1969–1974* – Zeneműkiadó Budapest, 1974 p. 267.

Homokterenyére vagy bármelyik eldugott kis községbe, ha nincs ez a vállalkozás. Amennyire figyelem a mai énekkarok műsorát, azt látom, hogy most a megszüntetés után évtizedekkel is alig van énekkar, amely valamikor vissza ne nyúlna a mi régi repertoárunkhoz, ne élne az akkoriban gondosan megszürt és bevált anyaggal.”²¹

KIMERÍTHETETLEN KÚTFORRÁS – A MAGYAR KÓRUS

Amikor Bárdos Lajos és Kertész Gyula Ádám Jenő és Kerényi György társágában belevágtak a Magyar Kórus Kiadó vállalkozásba, valószínűleg nem látták előre, milyen hatása lesz munkájuknak a hazai kórusmozgalomra és az iskolai énektanításra. Egyre jobban kiszélesedő tevékenységük eredményeképpen – működésük 20 éve alatt – körülbelül 2500 művet és öt folyóiratot adtak ki, gyűjtemények egész arzenálját jelentették meg, olyan forrásanyagokat tettek közkinccsé, amelyekre mindennap szüksége volt az egyházi és a világi énekeseknek, énektanároknak. Egy új korszakot nyitottak, amely virágzó kóruséletet eredményezett, újabb és újabb kórusok megalakulásához, egy énekes Magyarországhoz vezetett.

S mindezt egy brutális döntéssel és akcióval 1950-ben teljesen értelmetlenül szétzúzták, megsemmisítették. Bár teljesen történelmietlen a kérdés, de azért mégis elgondolkodtató, hogy mi lett volna, ha megmarad, tovább működik és bővül a Magyar Kórus Kiadóvállalat folyóirataival, kottáival, felelős, elkötelezett, lelkes és szakértő vezetőivel és munkatársaival? A Magyar Kórus Kiadóvállalat sokrétű küldetését és hatását célszerű lenne részletesebben elemezni. Ez a feladat messze túlnőne kereteinken, ezért csak néhány vonatkozásra utalunk kissé részletesebben.

Az igen gondos nyilvántartásoknak köszönhetően jól követhető, hogy mikor milyen művek, milyen példányszámban jelentek meg a Magyar Kórus kiadásában. Bárdos Lajos és Kertész Gyula irányításával pontosan vezették az általuk *Apakönyvnek* nevezett jegyzéket (a kedves megnevezés az anyakönyv analógiájára arra utal, hogy két férfi volt a vállalkozás kezdeményezője). Ebben logikus struktúrában, követhető módon vezették a kották megjelenését, láthatták, hogy mennyi anyag készült a vegyeskarok, a férfikarok-

21 Mátyás János: *Hány színe van az életnek? – Beszélgetések Bárdos Lajossal*, Ikon Kiadó, pp. 23-24.